

Le-oi mâna-n munte să pască,
Să pască iarbă de munte,
Să crească să mă sărute.

Colecția DUMITRU IUGA, Săliștea de Sus.
De la Dumitru Iuga, 72 ani, 1982.

2105

Dragă-mi-i lelița naltă
Că-mi dă gură peste poartă,
Dragă mi-i lelița mică
Că se suie pe optincă
Și-mi dă gură subțirică.

Colecția DUMITRU IUGA, Săliștea de Sus.
De la Dumitru Iuga, 72 ani, 1982.

2106

Săruta-te-aș, mândră, - gură
Cu o ptiatră de la șură,
Săruta-te-aș, mândră, -n clonț
Cu o ptiatră de cinci fonți.

Colecția DUMITRU IUGA, Săliștea de Sus.
De la Dumitru Iuga, 72 ani, 1982.

2107

Se măré mândra mărită
Și-ncă nu știi face ptiță:
O făcut asară opt
Și niciuna nu s-o copt.

Colecția DUMITRU IUGA, Săliștea de Sus.
De la Dumitru Iuga, 72 ani, 1982.

2108

Lelea cu poalele crețe -
Câlții-s pe ocol la lese,
Fuioarele pe cotețe.
Descreți, mândră, poalele
Și-ț toarce fuioarele.

Colecția DUMITRU IUGA, Săliștea de Sus.
De la Dumitru Iuga, 72 ani, 1982.

2109

Mândra mé s-o lăudat
Cu-o cămeșă de bumbac
Dupăcită mânânțal
Cu funia de la vițel.

Colecția DUMITRU IUGA, Săliștea de Sus.
De la Dumitru Iuga, 72 ani, 1982.

2110

Tata mie nu-mi dă boi -
Ș-asară m-o pețit doi;
Tata mie nu-mi dă case -
Ș-asară m-o pețit șase.

Colecția DUMITRU IUGA, Săliștea de Sus.
De la Dumitru Iuga, 72 ani, 1982.

2111

Rumpe, Doamne, dealurile
Ca să văd și șesurile,
Să văd câte doi cu doi
Și să sim, mândruț, și noi.

Colecția ION VANCEA, Sarasău.
De la Anuța Boja, 45 ani, 1972

Prin acest studiu s-ar putea demonstra originea ideatică a literei X, dar fiecare litera are, la rândul său, o semnificație inițial simbolică, astfel puterea cuvântului ar putea fi mai mult decât un concept.

Bibliografie:

1. Cornel Comșa, "La fântâna dorului", Brașov, 1975
2. N. Dunăre, C. Catrina, "Portul popular românesc de pe Târnavă", Brașov, 1968
3. Ion Ghinoiu, "Obiceiuri populare de peste an", Buc., 1997.
4. I. Glodariu, Fl. Costea, I. Ciupea, "Comăna de jos - Așezările de epocă dacică și prefeudală", Brașov, 1980
5. Tr. Herseni, "Cetele de feciori în Țara Oltului", Buc. 1968
6. M. Petrescu Dâmbovița "Depozitele de bronzuri din România", Buc., 1977
7. Lelia Rădulescu, "Recuzita ceremonială a obiceiului funerar în Țara Oltului", în CVMIDAVA, XV-XIX, Brașov, 1995.
8. Julius Teutsch, "Die Boritzantz", în Jahrbuch des Siebenburghische, XXIII< jahr. 03, Hermannstadt
9. Virgil Vasilescu, "Simboluri patrimoniale" Buc., 1998
10. Romulus Vulcănescu, "Coloanele cerului, București, 1972

Lista ilustrațiilor:

- Fig 1 - R. Vulcănescu, op. cit., p. 31
Fig. 2 - V. Vasilescu, op. cit. p., 112., tabel
R. Vulcănescu, op. cit., p. 81. tabel
Fig. 4 - C. Comșa, op. cit., pl. IV, VI
Fig 5 - L. Rădulescu, op. cit., p. 289.
Fig. 3, 6, 7, 8, 9, 10, 11.- cf. Autorul.

RESTITUIRI

Publicăm o dezbatere asupra folclorului maramureșean (și românesc totodată), considerând că problemele puse atunci sunt, poate mai acute, dar valabile și astăzi, chiar dacă memoria tradiției populare ia alte forme de expresie. Este o datorință față de noi înșine să ne deschidem mintea și inima la adevăratele valori naționale, la necesitatea de a prevedea și găsi soluții pentru cercetarea, dar și păstrarea memoriei culturale, fiind convinși de importanța acestui demers (m. e).

În organizarea Centrului Județean de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de masă Maramureș, sub egida Asociației Folcloriștilor, a avut loc în luna mai 1973, la Baia Mare, un simpozion pe teme de folclor, cuplat cu o cercetarea concretă de teren și o sesiune de comunicări științifice. Profitând de prezența unor personalități recunoscute în folcloristica românească, ziarul nostru a organizat "masa rotundă" pe care o publicăm în pagina a III-a a numărului de față.

Au răspuns cu amabilitate invitației noastre: prof. Univ. dr. doc. **Mihai Pop**, directorul Institutului de etnografie și folclor..., **Georgeta Stoica**, inspector în C.C.E.S., **Anca Giurchescu** și **Radu Răutu**, cercetători la același institut, regizor **Mihai Dimiu**, conf. univ. la Institutul de artă teatrală și cinematografică "I. L. Caragiale" din București, **Ion Chiș Șter**, lector universitar la Institutul pedagogic de 3 ani Baia Mare, **Mihai Olos**, pictor, **Valeriu Achim**, vicepreședinte al Comitetului de cultură și educație socialistă al județului Maramureș, **Francisc Nistor**, directorul Muzeului etnografic din Sighetu Marmăției, **Petre Lenghel Izanu**, folclorist. Materialul prezentat aici îl considerăm o continuare a contribuției de până acum a ziarului nostru la cercetarea și valorificarea științifică a producțiilor spirituale create de veacuri în Maramureș. (20 mai 1973)

Realizatori: **N. VIȘAN** și **V. R. GHENCEANU**

Sus tună,
Jos răsună,

Ciutele s-adună.

Ziua de azi și de mâine a creației populare

Ion Chiș Ster: A vorbi despre viitorul folclorului și artei populare este totuna cu a vorbi despre expresia unei entități spirituale în continuă și profundă transformare. E adevărat că tema abordată vizează, în subtext, temerea că folclorul, în formele pe care ne-am obișnuit să le considerăm tradiționale și, deci, autentice, dispare. În realitate, folclorul n-a fost niciodată altceva decât un proces de transformare înspre alte forme de expresie. Acest proces are astăzi forme și ritmuri spectaculoase. Schimbarea nu se produce decât în conformitate cu anumite legi pe care ar fi interesant să le putem descifra. Eu văd mentalitatea populară actuală prinsă într-un câmp de forțe divergente: pe de o parte, codul tradițional, pe de alta codul nou, impus iminent de evoluția profundelor transformări... Codul tradițional exercită o presiune din ce în ce mai slabă în raport cu celălalt. Noi vrem să infuzăm în mase producția cultă care vine, în mod inevitabil, în contradicție cu ceea ce am numit codul tradițional.

Mihai Olos: Toate faptele de folclor care se petrec în momentul de față în Maramureș au o importanță, cred eu, nu județeană și nici națională, ci chiar mondială. Spun asta pentru cititori, în primul rând că în mijlocul nostru se află onoratul profesor Mihai Pop și imediații săi colaboratori, fiecare în domeniul său o mare personalitate. Folclorul românesc, în cazul nostru cel maramureșean, după convingerea mea, este cel mai viu folclor care există în momentul de față în creația europeană, a întregii rase albe. Nici una din țările continentului nu are un folclor atât de viu, atât de organizat, atât de încă actual cum avem noi. În perspectivă..., folclorul românesc și folclorul în general aduce un aport extraordinar pentru ceea ce va fi cultura viitorului.

Petre Lenghel -Izanu: Se vorbește că folclorul în viața contemporană va dispărea. Eu cred că folclorul nu va dispărea niciodată, nu vor dispărea producțiile lirice, pentru că ele sunt versificații spontane. Vor dispărea în viitor, probabil, anumite specii: balada sau folclorul ritual.

Georgeta Stoica: În legătură cu fenomenul de transformare în arta populară, aș vrea să spun că la o conferință au fost remarcate două tendințe pe plan mondial: o tendință de dispreț total față de creația populară, manifestată în țările cu nivel economic slab dezvoltat, acolo unde oamenii doresc ca viitorul să fie astăzi, unde omul caută să-și cumpere un aparat de radio și nu un costum, ca să se apropie de societatea modernă. Și o altă tendință, în țările cu nivel economic foarte dezvoltat, de snobism, manifestată în colecționarea insistentă a unor obiecte. Dacă în țările dezvoltate economic care au avut în trecut o producție de artă populară mai mică decât a noastră se observă acest snobism, să nu uităm că ele dispun de colecții imense. Exemplu: Într-un muzeu din Anvers există peste 300.000 de obiecte, dar nici 10% nu au valoarea celor pe care le avem noi astăzi. Din acest punct de vedere, noi ne găsim într-o situație nu tocmai laudabilă. În toate muzeele de artă populară și de etnografie din țară, dacă avem 300.000 de obiecte. Și acolo unde zicem că suntem foarte bogați, în Maramureș de pildă, nu avem mai mult de 20.000. Dacă nu vom realiza niște colecții mari, peste 20 de ani, mult spus, vom fi mai săraci decât acei care altădată n-au avut creația populară pe care am avut-o și o mai avem încă noi.

Francisc Nistor: În Maramureș am avut întotdeauna și încă mai avem piese foarte valoroase de arhitectură populară. O bună parte s-a distrus pe parcurs. Cred că am reușit să salvăm, în toate muzeele din țară, vreo 30 de case, vreau să zic originare din Maramureș. Arhitectura dispare foarte repede, țărani demolându-și casele, își ard materialul lemnos vechi în cuptoarele pentru cărămizile caselor noi. Din păcate, cei care fac proiectele caselor noi nu mai țin

Cine ține la avere
la fată fără plăcere.

2112

Fost-am asară-a peți
La fata bdirăiții
Ș-am văzut gunoi sub pat
Ș-am fost gata de-nsurat.
Colecția GEORGETA MARIA IUGA, Borșa.
De la Ileana Danci, 47 ani, 1981.

2113

La Măria Budului
Mi-am uitat gatile-n cui,
Pe când am mărs după ele
Budu le-o făcut obdele.
Colecția GEORGETA MARIA IUGA, Borșa.
De la Ileana Danci, 47 ani, 1981.

2114

Iese buha din colibă
Cu cercei de mămăligă,
Și buha s-o supărat
Și cerceii i-o mâncat.
Colecția DUMITRU IUGA, Săliștea de Sus.
De la Dumitru Iuga, 72 ani, 1982.

2115

Sunt fete în sat la noi
Că au plug cu patru boi
Și tânjală zugrăvită
Și tăt nu se mai mărită.
Colecția DUMITRU IUGA, Săliștea de Sus.
De la Dumitru Iuga, 72 ani, 1982.

2116

Fata mamei hărnicuță
Are zece cămășuță:
Tri îs rupte, tri îs sparte,
Patru nu se țin în spate.
Colecția DUMITRU IUGA, Săliștea de Sus.
De la Dumitru Iuga, 72 ani, 1982.

2117

Hai, muiere, să jucăm
Că fata ne-o mărităm:
Ne pare bine c-om da-o,
Vai de cine a lua-o.
Colecția DUMITRU IUGA, Săliștea de Sus.
De la Dumitru Iuga, 72 ani, 1982.

2118

Ciobăni-o-aș, ciobăni,
Oile dacă n-ar si,
Să sie numa mândruță
Și mai mari și mai micuță.
Colecția GEORGETA MARIA IUGA, Borșa.
De la Ileana Danci, 47 ani, 1981.

2119

Care mamă face fete
Șuhan raiu nu-l mai vede:

Și pe mine m-o făcut,
Raiu nu l-am mai văzut.

Colecția DUMITRU IUGA, Săliștea de Sus.
De la Dumitru Iuga, 72 ani, 1982.

2120

Blăstămatu-m-o mândra
Să mă leagăn ca frunza,
Ca frunza stejarului
Pe patu spitalului.

Colecția DUMITRU IUGA, Săliștea de Sus.
De la Dumitru Iuga, 72 ani, 1982.

2121

Fost-am să mă duc în rai,
Mă-ntâlnem cu mândra-n plai
Ș-am gătat de mârș în rai.

Colecția DUMITRU IUGA, Săliștea de Sus.
De la Dumitru Iuga, 72 ani, 1982.

2122

Pe mine mă cheamă Gheorghe,
Pe mândra - floare din holde.

Colecția DUMITRU IUGA, Săliștea de Sus.
De la Dumitru Iuga, 72 ani, 1982.

2123

Ceru-i mare, stele-s multe
Și mai mari și mai mărunte,
Una-i mare ca și luna:

Ca-a mé mândră nu-i nici una.

Colecția DUMITRU IUGA, Săliștea de Sus.
De la Dumitru Iuga, 72 ani, 1982.

2124

De gândé mândru de mine
Dumnezău să-i dăie bine,
De gândé mândru de alta
Nu și-ar împlini armata.

Colecția GEORGETA MARIA IUGA,
Borșa, 1981

2125

Sărută-mă, mândră, -n dinți,
De buze să nu te-atingi,
Buzele mi-s subțirele
Ș-a curge sânge din ele.

Colecția DUMITRU IUGA, Săliștea de Sus.
De la Dumitru Iuga, 72 ani, 1982.

2126

Iese dracu din pârău
Cu pipă cu ciucalău -
Fetele gândesc că-s eu.

Colecția DUMITRU IUGA, Săliștea de Sus.
De la Dumitru Iuga, 72 ani, 1982.

2127

Iese dracu pe ogaș

seamă de elemntele vechi, încă existente. Arhitectul Porumbescu de la Iași, care a proiectat Casa de cultură băimăreană și care a folosit aceste elemente, a creat o operă demnă de admirație, o bijuterie. Aceste case pot deveni modele, surse de inspirație pentru arhitecții viitorului, dar și locuri care se integrează bine în circulația turistică tot mai frecventă în timpurile moderne. Din păcate, cei care ne ocupăm de problemele folclorului suntem considerați ca neproductivi. Dar eu aș zice că suntem chiar foarte productivi, foarte utili, fiindcă valorificăm tezaurul creației populare, inclusiv pentru turism.

Radu Răutu: Folclorul nu este important numai ca fapt de cultură pe care noi îl consemnăm pentru posteritate. Dar este foarte important și pentru studiul adâncit al interpretării artistice propriu-zise. Folclorul cuprinde nu numai informație concretă, nu este numai un fapt de cunoaștere oarecare, ci și un fapt de cunoaștere artistică a realității. În practica medicinei populare, de exemplu, un rol de seamă îl are gestul. Medicina populară va trebui mai bine explorată în părțile ei bune, din care s-a preluat un întreg arsenal modern terapeutic. Mai mult de jumătate din industria terapeutică se bazează pe plantele medicinale din care se extrag multe din medicamentele actuale.

Valeriu Achim: Știm cu toții că folclorul reflectă viața, că folclorul, pe parcursul secolelor, a evoluat. Așa cum în trecut el a reflectat bucuriile, durerile și preocupările poporului nostru, tot așa și în viitor poporul, prin folclor, va exprima sentimentele sale, bucuriile sale, aspecte concrete ale vieții. Noi vedem folclorul într-o evoluție permanentă.

Colecția Augustin Micu: Cicărlăuani la Bixad, de Sf. Maria, 1935

Prospectare, cercetare, conservare

Ion Chiș Șter: Trebuie să reluăm (și o facem din ce în ce mai bine) ceea ce școala sociologică românească dintre cele două războaie începuse atât de strălucit: după cercetarea temeinică de teren (și nu excursii de câteva zile anual), înscrierea fenomenelor într-o arie mai vastă, a cercetării interdisciplinare, cu raportare, adică, la întreaga viață materială și spirituală actuală a grupelor cercetate. Mediul natural dă funcția, și artă populară în sine, fără funcție în cadrul grupului uman, nu s-a văzut.

Anca Giurchescu: Această discuție a noastră poate să determine ca cercetarea folclorului să fie direcționată mai mult spre ceea ce trebuie să fie o cercetare științifică. Adică spre o cercetare care să lege faptele disparate, faptele propriu-zise de folclor într-un sistem care să explice rolul folclorului în viața colectivităților. Discuțiile din cadrul simpozionului și observațiile care au fost făcute pe teren, în Maramureș, arată necesitatea studiului drumului în

Fâș, fâș,
Pân pâiș,

Tac, tac
Pân copac.

dezvoltare a folclorului, a tendințelor lui de evoluție.

Mihai Pop: Am dori să facem în viitor niște discuții cu oamenii de la județe, - deci și în Maramureș, sau mai ales aici – pe niște probleme de specialitate, adică pe niște probleme fundamentale, să le lămurim și să acționăm în consecință. Specialistul are o mare răspundere în cercetarea și conservarea a ceea ce poporul nostru a creat de veacuri.

Georgeta Stoica: Eu vreau să spun că moda în arta populară a existat întotdeauna. Așa se explică faptul că întâlnim și astăzi case din sec. al XIX-lea care sunt aproape identice, care au dincolo de acest element de structură comună marca celui care a făcut-o. De aici vine o unitate a artei populare, nu numai în Maramureș, ci în general. Este foarte greu ca noi acum să ne închipuim că și costumul și casa și interiorul pot să rămână așa cum au fost acum 200 de ani. Elementul de costum și de artă populară are o funcție de recunoaștere foarte pregnantă în cadrul unor comunități. În momentul în care posibilitățile de comunicare se largesc, asistăm la pătrunderea unor elemente străine în aceste comunități. Atunci intervine moda. În costumul de Maramureș am constatat că acest proces evolutiv are niște caracteristici: în primul rând diversitatea, acum mult mai mare. Pătrunderea elementelor noi poate fi un fapt pozitiv sau negativ. Depinde de elementele care intră. În Maramureș, după părerea mea, cel puțin în costum, nu putem să discutăm în momentul de față despre o nouă etapă a costumului, despre o nouă modă. Mă refer la zona de dincolo de Munții Gutâi. În Lăpuș este o altă problemă. Putem discuta însă despre o perioadă de *semnalizare* în care încep să intre niște elemente noi, dar în care elementele de permanență, de structură, au rămas aceleași.

Francisc Nistor: Ne punem mari speranțe în cele două muzee în aer liber de la Baia Mare și Sighetu Marmăției, tocmai pentru a face operația de salvare de care vorbeam. În afara de aceasta, noi vom fi legați, la terminarea drumurilor, cu circuitul turistic dinspre nordul Moldovei.

Anca Giurchescu: Fiind vorba despre conservarea valorilor populare în muzee și arhive, amintesc problema că faptele de viață sunt perisabile, nu se repetă niciodată la fel. Trebuie neapărat ca în județe să se organizeze laboratoare de film care să surprindă pe peliculă, pentru posteritate, fenomenele de viață, pentru că acestea dispar și nu le vom putea pune în altfel de colecții.

Radu Răutu: Filmul este într-adevăr un mijloc de conservare muzeistică a faptului de viață. M-am ocupat în mod special de medicina populară și mi se pare că numai așa se poate releva, cu adevărat, unitatea unui fapt folcloric, în contextul viu în care se manifestă. Adică numai prin film.

Mihai Pop: În Maramureș există un mare interes pentru păstrarea și punerea în valoare a culturii populare și pentru că la conducerea politică și administrativă a județului este un mare interes pentru folclor. Filmul de medicină populară realizat în Maramureș a fost făcut nu cu organele culturale, ci cu Direcția sanitară. După cum se vede problema acesta îi interesează pe toți maramureșenii. Am vorbit cu mulți oameni care lucrează în tehnică și sunt tot

Colecția Augustin Micu: Miri, Merișor, 1930

Cu mâna plină de caș -
Să deie la ceteraș.

Colecția DUMITRU IUGA, Săliștea de Sus.
De la Dumitru Iuga, 72 ani, 1982.

2128

Du-te, mândru, cu turma
Și zină când te-oi chema,
Du-te, mândru, cu norii
Și zină când te-oi dori.

Colecția ION VANCEA, Sârbi.
De la Tătulie Dunca, 48 ani, 1976.

2129

Ochii mândrii nu-s pereche,
Unu-i negru, altu-i verde -
Când se uită la badea
Unu-i ho și unu-i cea,
Țură, țură și țura.

Colecția DUMITRU IUGA, Săliștea de Sus.
De la Dumitru Iuga, 72 ani, 1982.

2130

Ochii mândrii nu-s pereche,
Unu-i roșu, unu-i verde:
Cu cel roșu mă ochește,
Cel verde mă celuiește;
Cu cel roșu m-o ochit,
Cel verde m-o celuit.

Colecția MIRCEA RADU, Ungureni.
De la Dumitru Buda, 59 ani, 1978.

2131

De-asăară și până-amu
Subțietu-m-o doru,
Da' de-amu și până-astară
Subție-m-a doru iară.

Colecția DUMITRU IUGA, Săliștea de Sus.
De la Dumitru Iuga, 70 ani, 1980.

2132

De-asăară și până-amu
Bătrânitu-m-o doru,
Măi, de-amu și până-astară
Bătrâni-m-a doru iară.

Colecția MIRCEA RADU, Ungureni.
De la Dumitru Buda, 59 ani, 1978.

2133

Câte maica mi le-o spus
Tăte su pticior le-am pus,
Da' de-amu câte mi-a spune
Su pticior nu le-aș mai pune.

Colecția MIRCEA RADU, Ungureni.
De la Dumitru Buda, 59 ani, 1978.

2134

Câte mândre îs p-aici
Tăte-s cu mălai pe dinți,
A mé mândră-i mai frumoasă -
Ș-o lăsat mălaiu-acasă.

Colecția DUMITRU IUGA, Săliștea de Sus.
De la Dumitru Iuga, 72 ani, 1982.

Capu face,
Capu trage.

2135

Mândruțiță cu teptar
Te-oi duce noră-n Blidari
Călărește pe-un măgar.
Colecția DUMITRU IUGA, Săliștea de Sus.
De la Dumitru Iuga, 72 ani, 1982.

2136

Luniță cu două coarne
Du-mă unde mândru doarme
Și mă du unde răsai
Să văd, mândruț, ce gând ai.
Colecția ION VANCEA, Sârbi.
De la Tâtulie Dunca, 48 ani, 1976.

2137

Așe o zîs popa nost
Să nu meri la fete-n post,
Preoteasa zîce-așe:
- Mereți, feciori, unde-ț vré,
Ziniț și la fata mé
Și la mine de-ț puté.
Colecția ION VANCEA, Sarasău.
De la Victor Ierima, 74 ani, 1972

2138

Badea care-l am acuma
Nu îl dau pe tătă lumea
Că cu lumea n-am ce face -
Numa de bădița-m place.
Colecția MIRCEA RADU, Ungureni.
De la Ioan Buda Hospan, 60 ani, 1978.

2139

Eu la mândra când mă duc
Mi-i cărarea pe sub nuc,
Pe sub nuc, pe unde-apuc,
Pe sub fag, pe unde-o fac -
Eu la mândra tăt mă trag.
Colecția MIRCEA RADU, Ungureni.
De la Ioan Buda Hospan, 60 ani, 1978.

2140

Fost-am tânăr ca fraga
Și m-o-mbătrânit mândra,
Fost-am dulce ca mnerea
Și m-o-mbătrânit lelea.
Colecția MIRCEA RADU, Ungureni.
De la Ioan Buda Hospan, 60 ani, 1978.

2141

Cât-îi Lazu și Măgura
Nu-ț aud, mândruță, gura,
Cât-îi Măgura și Lazu
Nu-ț aud, mândruță, glasu.
Colecția MIRCEA RADU, Ungureni.
De la Dumitru Buda, 59 ani, 1978.

2142

Rupt-o boii jugu-n tri
Coborând doru mândrii
De la vârvu Măgurii.
Colecția DUMITRU IUGA, Săliștea de Sus.
De la Dumitru Iuga, 72 ani, 1982.

atât de supărați ca și alții că se pierd aceste valori.

Mihai Olos: Ar fi de dorit ca și Comitetul de cultură să acționeze în direcția aceasta, prin specialiștii pe care îi are! Nu?

Valeriu Achim: Într-adevăr, sarcina noastră este de a reține, de a înmagazina și de a fructifica bogăția spirituală a poporului nostru, printr-o cercetare complexă. Nu zic că n-am făcut niște pași în direcția aceasta, dar poate mai mult ar trebui să megem spre un recensământ, o înscriere, o evidență a acestor valori.

Colecția Augustin Miču: Familie din Cicârlău, 1920

Atenție, fals!

Mihai Pop: De ani de zile ne aflăm într-o adevărată campanie pentru autenticitatea folclorului, pentru eliminarea tuturor excrescențelor care îl denaturează, îl falsifică. Am putea spune că s-a creat deja o reală opinie de masă împotriva oricăror alterări și cred că nu veți găsi pe cineva care să susțină: "eu nu vreau să valorific în mod autentic folclorul". Cu toate declarațiile de principiu și atașamentul exprimat în vorbe, în munca concretă sunt însă destui care proliferază falsul. Unii comit acest sacrilegiu din nepricepere, alții din spirit mercantil, ca să nu mai amintim pe acei care își convertesc neștiința în bani peșin.

Ioan Chiș Ster: Cu permisiunea tovarășului profesor aș interveni aici, aducând unele exemple. Cred că Asociația folcloriștilor ar trebui să spună un categoric nu imposturii, încercărilor de a fabrica folclor, încercări de tipul informatorului care, chipurile, ar fi debitat balada "Tomoiagă" (v. "Ceas pe ceas se alunga", Baia Mare, 1970.) - despre care o țară întreagă crede că este autentică - ce arhaizează prin infinitive lungi (împușca-re, batjocora-re etc.) și, alături, introduce expresii neologice de tipul, "strigam, eliberare", "Românii strigă mărire", "monument de piatră" cu iz de "coregere" în stil patriotard, gen Atanasie M. Marienescu; sau ce autenticitate pot avea unele versuri citite într-un "libret pentru spectacolul folcloric", de altfel premiat, de felul "Maramureș / Țară de legende, / Țară de dor. / Omul în tine / S-a născut cioplitor / Cioplește de veacuri / Pe glia străbună (Remarcați: "cioplește de veacuri pe glie!!") Un lucru elementar: poetul popular nu rimează încrucișat.

Anca Giurchescu: Una din cauzele poluării folclorului (termen nou introdus) este și lipsa de educație estetică a tinerei generații, în sensul prețuirii valorilor

Am o iapă șargă,
Tăt câmpu aleargă.

reale. Observăm aspecte care ne dor, de părăsire a portului popular, cum am constatat în satul Lăpuș, sau un amalgam supărător al costumului, de o deosebită frumusețe, cu costumul adus din Năsăud. Costumul astfel hibridizat este lipsit de orice valoare artistică. Cred că poluarea folclorului intervine pe două căi : una interioară, depre care am vorbit. Aceasta constă în preluări de elemente din zonele învecinate, sau pur și simplu în copieri de modele întâlnite în diverse tipărituri ori la artizanat. A doua cale este cea pe care o întâlnim la nivelul culturii de masă. Din nefericire, vehicularea la acest nivel a creațiilor folclorice nu are loc în toate cazurile printr-o valorificare artistică autentică. Mă gândesc la folclorul din spectacolul artistic. De multe ori se pun în scenă spectacole, urmărindu-se un scop pur comercial (realizarea de încasări) printr-un succes ieftin la public, cu o adevărată paradă a elementelor exterioare.

Mihai Pop: Am remarcat că dumneavoastră ați dezbătut cu membrii Asociației folcloriștilor din Maramureș aspectele raportului dansatorului cu el însuși în timpul dansului, al dansatorului cu partenerul și al dansatorului cu publicul. Relevarea acestor aspecte mi se pare deosebit de importantă. De ce fac această afirmație? Pentru că în mișcarea scenică de amatori s-au anulat în cele mai multe cazuri, primele două raporturi amintite, rămânând doar raportul dansatorului cu publicul. Dintr-un act de comunicare complex cum este dansul popular, el a devenit, în spectacol, un act de exhibiție între omul de pe scenă și publicul care-l privește. Dansul popular adus pe scenă trebuie prezentat în totalitatea lui, să redevină o comunicare sinceră, iar cel care dansează s-o facă din plăcere. Mă uitam la spectacolul din Târgu Lăpuș. Unii dansau cu plăcere, alții nu. Unii comunicau cu partenerii, alții aveau privirile ațintite numai spre noi. E bine, deci, ca la realizarea și aprecierea unui spectacol de dans să nu ne ocupăm doar de mișcările care se fac în cercuri sau rânduri piezișe, ci să urmărim problemele fundamentale, modul de comunicare și interpretare artistică.

Mihai Dimiu: Tot în legătură cu spectacolul folcloric îmi exprim părerea că și aici în Maramureș există pericolul unei griji excesive față de "ambalaj". Unele dintre spectacolele dv. mi se par prea aliniate, prea caligrafice, prea decorative. Astfel ele își pierd din vigoare. Valențele Maramureșului sunt foarte robuste și sunt caracterizate în special prin energie, nu prin șlefuire. Spectacolele care miros puțin a sudoare, în care dansatorii nu bat tot timpul pasul perfect rămân vii și le prefer celor calofile. Asta nu înseamnă că trebuie să facem spectacole neglijente, dar un spectacol trebuie să redea ordinea cosmică, să nu fie artizanal și artificial. Trebuie să ne preocupe spiritul conflictului, reflectat cu strălucire în creația maramureșeană.

Georgeta Stoica: Trebuie să fim realiști. O seamă de elemente ale artei tradiționale au dispărut sau sunt pe cale de dispariție pentru simplul motiv că unele materiale nu mai pot fi întâlnite în comerț. Au apărut, însă, altele noi, ieftine și ușor de procurat. Țăranii încearcă în acest nou context să se adapteze,

Colecția Augustin Micu: Fată din Cicărlău, 1912

2143

Ori cojoc, ori necojoc -
Care-i mută nu o joc,
Ce(a) cu sugnă de mătasă
Dacă-i mută, stăie-acasă.

Colecția DUMITRU IUGA, Săliștea de Sus.
De la Dumitru Iuga, 72 ani, 1982.

2144

Mândruță de bocotan
Taie-ț colții de la stan,
Ori ți-i taie, ori ți-i tunde,
Dinaintea mé i-ascunde.

Colecția DUMITRU IUGA, Săliștea de Sus.
De la Dumitru Iuga, 72 ani, 1982.

2145

Morțișorii, rău se șede
La fete cu zbârcituri
Pe din sus de holbături.

Colecția MIRCEA RADU, Ungureni.
De la Ioan Buda Hospan, 60 ani, 1978.

2146

Mândră, inimă de câne,
Nu-mi pare rău după tine,
Numa după somnu meu
Câte nopți n-am durnit eu.

Colecția DUMITRU IUGA, Săliștea de Sus.
De la Dumitru Iuga, 72 ani, 1982.

2147

Săracii boii cornuți
Cum însoară niște muți,
Săracile sutile
Cum mărită mutile.
Lăcomii și eu la sută
Și-m luai pe cap o mută,
Cer la mută de mâncat,
Ié-m dă blidu nespălat
Și linguna de sub pat.

Colecția ION VANCEA, Sarasău.
De la Victor Ierima, 74 ani, 1972

2148

Fetele de pân Buleni
Tăt cu pipe de coceni:
Iese dracu dint-o răpă
Și le pune foc în pipă.

Colecția DUMITRU IUGA, Săliștea de Sus.
De la Dumitru Iuga, 72 ani, 1982.

2149

Mândra cu salbă pe piept
Mâncă curechiu nefiert:
Cum dă-n undă,
Cum înfundă.

Colecția DUMITRU IUGA, Săliștea de Sus.
De la Dumitru Iuga, 72 ani, 1982.

2150

Pus-am pânza
Când dă frunza
Ș-o gătai la Sânvăsâi
Și gândii c-a me-i întâi.
Colecția DUMITRU RUSU, Cufoaia.

2151

Mândra me, de hoată mare,
Nici obdele-n cizme n-are
Că se-naltă cu hârtie
Ca să-mi sie dragă mie.
Colecția ȘTEFAN REDNIC, Berbești.

2152

Auzît-am din bătrâni
Că nu-i bun gardu de stini
Nici drăguța din vecini;
Gardu-i bun de scânduri late
Și drăguța de departe.
Colecția ION VANCEA, Sarasău.
De la Victor Ierima, 74 ani, 1972

2153

Lasă, mândră, că ț-oi fa
Să te doară inima;
Și tu mie mi-ai făcut,
La inimă m-o durut:
Când am fost la voi demult
Și mi-ai dat curechi umplut
Ca să nu mai merg mai mult.
Colecția ȘTEFAN REDNIC, Berbești.

2154

Însura-m-aș și n-am casă,
N-am unde duce mireasă,
Da' o-i duce sub un prun
Că prunu-i cu prune multe
Ș-a gândi că șede-n curte,
Că prunu-i cu frunză deasă
Ș-a gândi că șede-n casă.
Colecția ȘTEFAN REDNIC, Berbești.

2155

Nu te uita, lele hăi,
Că mi-s pantalonii răi:
Are mama două oi
Și mi-a face cioareci noi.
Colecția ȘTEFAN REDNIC, Berbești.

2156

Cântă cucu pe stâlpeană
Mândru-i rob și n-are teamă,
Cântă cucu pe tulpină -
Mândru-i rob și n-are zină.
Colecția ION VANCEA, Hoteni.
De la Gheorghe Hotea, 46 ani, 1978.

să creeze alte valori cromatice. Unele adaptări sunt, adevărat, nefericite. Este cazul utilizării firului de nailon. Deoarece fac parte din Consiliul științific, vă pot spune că în producția și desfacerea produselor artisanale s-au obținut în ultimii ani progrese mari, mai ales prin munca la domiciliu. Producția artizanală are însă specificul său, cerințele sale. Am stat de vorbă cu un olar căruia i se propusese o comandă masivă de ceramică pentru Japonia. Câte o mie de exemplare din fiecare model. El mi-a explicat că nu poate primi o asemenea comandă pentru că el nu poate produce obiecte absolut identice.

Colecția Augustin Micu: Merișor, 1937

Girul calității

Anca Giurchescu: Degeaba vorbim despre poluarea folclorului, despre cazuri și fenomene care ne dor, dacă nu acționăm pe toate planurile. Ușor de spus, greu de făcut. Folclorul este vehiculat în atâtea modalități și într-o mișcare de masă propriu zisă încât un control post factum nu se poate asigura și chiar dacă se asigură, mă îndoiesc de deplina lui eficacitate. Cum se procedează în prezent? După ce spectacolul e gata cu "ultim șnur" și ansamblul e pregătit de drum pentru turneu, se organizează vizionarea. Firește că formația trebuie controlată. Nu ne este indiferent cum prezentăm folclorul românesc peste hotare. Dar acest control final nu este nici suficient și nici salutar. Ce se întâmplă dacă se constată că spectacolul nu este corespunzător? Fie că se anulează, în cazuri extreme, fie se cizelează, se cârpește, pentru că el cuprinde în sine o mare cheltuială de timp, de energie și de bani. De aceea cred că spectacolele ar trebui discutate și controlate în faza inițială. După modesta mea părere, controlul trebuie să acționeze dinăuntru. Cei care se ocupă de folclor ar trebui educați ei înșiși, să știe ce este creația populară, s-o stimeze.

Ioan Chiș Șter: Mi-aș îngădui aici o scurtă intervenție. Simpozionul Asociației folcloriștilor din aprilie 1972 ne-a învățat multe. Personal mi-a confirmat o cerință mai veche: fără erudiție în acest domeniu rămâi, în mod fatal, la stadiul descriptiv. Ori erudiția nu se poate câștiga citind sau ascultând numai folclor maramureșean și nici măcar numai românesc.

Mihai Olos: Simpozionul a pus în evidență, totodată, nevoia ca Asociația folcloriștilor să aibă o viață reală, nu prin ședințe, ci în mijlocul celor care produc.

Anca Giurchescu: Pe deplin de acord cu dv. În acest sens cred că Asociația folcloriștilor ar putea desfășura o activitate salutară, mai ales în rândurile

La cap teptene,
La trup pepene,
La coadă secere,

La pticioare -
Răștitoare.

învățătorilor și profesorilor, ajutându-i să devină culegători și păstrători pasionați și pricepuți ai folclorului în satele unde lucrează, educatori competenți, în materie, ai tinerelor generații.

Mihai Pop: Mi-a fost dat să aud multe păreri privind modalitățile unui control asupra autenticității folclorului. S-a avansat astfel și ideea insituirii unui control la nivel central. Mă gândesc, în această privință, la situația tipăriturilor de folclor. După cum se știe, în toate județele s-a editat foarte multă literatură orală. În planul de tipărituri pe anul în curs sunt prevăzute nu mai puțin de 500 de coli editoriale. A pretinde că Institutul nostru de folclor de la București să lectureze, să se pronunțe asupra caracterului științific al tuturor acestor lucrări, înseamnă a cere imposibilul. Chiar printr-o concentrare excesivă și centralizată de forțe un astfel de control n-ar da rezultate. De aceea nu sunt adeptul acestei concepții. Conceptul eficient poate fi și trebuie exercitat pe plan local. Există depline posibilități pentru aceasta. Aproape în toate județele sunt instituții științifice care se ocupă cu cercetarea folclorului, universități, instituții pedagogice, centre de îndrumare a creației populare. Ele dispun de oameni valoroși, competenți în materie. Prin antrenarea acestor forțe, cu încredere și curaj, se poate asigura un control real și de profunzime. În același timp va crește spiritul de răspundere pe plan local pentru fiecare lucrare. Cred că așa este firesc să se procedeze. Dificultatea pe care o întâmpinăm acum se datorește tocmai faptului că, pe alocuri, noțiunea răspunderii este înțeleasă pe dos. Unele organe centrale de îndrumare culturală, în loc să elaboreze soluții de principiu, își irosesc forțele prin rezolvări ad-hoc a mii de cazuri izolate. Se duc la vizionarea unor echipe care pleacă în străinătate și în loc să dea niște soluții de fond, din care să aibă de învățat și alții, se ocupă de schimbarea ciorapilor, curelelor etc. Eu am convingerea că Asociația folcloriștilor din județul dv. va îndeplini un rol important în apărarea autenticului, a valorilor creației populare.

Georgeta Stoica: Aș îndrăzni să ridic o chestiune oarecum mai prozaică. Cum să procedăm pentru eradicarea de pe piață, bâlciuri, magazine etc. a produselor pseudopopulare, caricaturi respingătoare ale creației populare? Cred că pe plan local s-ar putea constitui un consiliu științific care să avizeze toate prototipurile producției artisanale, indiferent cine le pune pe piață. Prin magazine, mai ales cele de specialitate, noi trebuie să facem și educație estetică. Mă gândesc că am putea merge până acolo, încât anumite obiecte mai valoroase să fie însoțite de un soi de certificat de garanție, eliberat de un organ competent, care să ateste caracterul autentic al lucrării.

Valeriu Achim: Din intervențiile anterioare am înțeles feluritele căi și mijloace prin care am putea asigura puritatea folclorului. Cred că trebuie să transformăm această activitate într-o largă acțiune de masă care să cuprindă, alături de specialiști, publicul însuși, pentru a forma și înrădăcina o puternică opinie de masă în favoarea prețurii creației populare. Comitetul nostru pentru cultură ... găsește aici un vast câmp de activitate, pe cât de importantă pe atât de necesară ...

Cine bea pe datorie
I lipsit de omenie.

Colecția Augustin Micu: Cicârlău, 1915

2157

Ochii negri ca mura
Și la față ca ruja,
Buze dulci și subțirele -
Nu te mai sature de ele.

Colecția ION VANCEA, Hoteni.
De la Gheorghe Hotea, 46 ani, 1978.

2158

Hai, mândruță, să fugim
Ș-amândoi să ne ibdim
Ca să știe lumea toată
Că ibdesc o mândră fată.

Colecția ION VANCEA, Hoteni.
De la Gheorghe Hotea, 46 ani, 1978.

Descânțece

2159

De soare săc

Când coți de soare săc se ie apă,
să merge la bolnavă, în apă tragi
cu cuțitu după ce răsare soarele,
apoi torni apa pe cap la bolnavă
și zici:

Se luară o pasăre de fier,
Tăte fusără de fier:
Cu clonțu de fier,
Cu aripile de fier;
Mărsără în pădurea de fier,
Alesără copaciu de fier,
Își făcură cuib de fier,
Își scosără pui de fier,
Se cântară,
Se văietară

Că n-are cu ce-i hrăni,
N-are cu ce-i zburători.
Nime-n lume nu o vede,
Nime-n lume n-o aude
Numai Maica Sfântă
Din poarta ceriului,
De-a dreptul Tatălui:
- Tu, pasăre de fier,
Ce te vaiț,
Ce te cânt?

- Da' cum nu m-oi cânta,
Cum nu m-oi văieta?
Că m-am dus în pădurea de fier,
Mi-am ales copaci de fier,
Mi-am făcut cuib de fier,
Mi-am scos pui de fier
Și n-am cu ce-i hrăni,
N-am cu ce-i zburători!
- Nu plânge,
Nu te văieta!
Du-te la Ruja
Că are soare săc în cap
Și-i ie soarele din cap
Și-l du la puii tăi